

י'רבי
 אמי רבי יאשיה הנה ליה איסקפא דכספא בנהרדעא,
 אמר להו לרבי דוסתאי בר רבי ינאי ולרבי יוסי
 בר פיפר: בקדי דאיתו אתויה ניהלי אול, יהביה
 ניהליה. אמרי להו: נקני מיניכו. אמרי להו: לא.
 אמרי להו: אהריה ניהלן. רבי דוסתאי ברבי ינאי
 אמר להו: אין, רבי יוסי בר פיפר אמר להו: לא.
 הו קא מצערו ליה. אמר ליה: חזי מר היכי קא
 עביד! אמר להו: טב, רמו ליה. כי אתו לגביה,
 אמר ליה: חזי מר, לא מיסתייה דלא סייען, אלא
 אמר להו נמי "טב רמו ליה"! אמר ליה: אמאי
 תיעבד קי? אמר ליה: אותן בני אדם הן אמה
 וכוכען אמה, ומדברין מחצייהן, ושמותיהן
 מבוהלין: ארדא וארטא ופילי בריש, אומרין
 "כפותו" - כופתין, אומרין "הרוגו" - הורגין,
 אילו הרגו את דוסתאי, מי נתן לינאי אבא בר
 כמותי! אמר ליה: בני אדם הללו קרובים למלכות
 הן? אמר ליה: הן. - יש להן סוסים ופרדים
 שרצים אחריהן? אמר ליה: הן. אמר ליה: אי הכי
 שפיר עבדת.

איסקא - כל.
 אמר להו אין - מהדרנא, אמר להו לא - כדאמרינן לעיל: אם נא לחזר
 - אינו מוח. אמרו לו - לרבי דוסתאי. חזי מר מאי קעביד - ללא
 קמהדר לן, טב רמו ליה - הרבה הכוהו, לטון מורי. לטון אחר: טב רמו
 ליה - יפה, ולחיות המכות הללו. אמאי תעביד הכי - שמהרעיה להחזר
 מיד. הן אמה - אגטי מרות, גבוהים
 נקומה, וכובען אמה - אף מלנוסיהן
 מלוימיים משאר בני אדם, ומדברין
 מחצייהן - כלומר, קולן ענה ונלאה
 הדיבור יולא מטיטון. ארדא וארטא
 ופילי בריש.

איסקא
 מקור המלה (בשיכול
 אותיות) מן היוונית
 ἰσκάω (סקופוס) -
 ומשמעה - ספל, קנקו, וכן
 גם מתרגם וינתן את המלה
 עלוהית.

אין ויהיה איתן קוליהן
 כפי הדרגתן כי יתכן
 ידברו בלשון

ינאי ור' יוסי בן כיפר נחתון מוגבי לחבריה תמן
 ואיהאמרת עליהון לישן ביש אתון בעיי מיפקא
 מיניה אמרין לון כבר זכינן אמרין לון אגן בעי
 תקימיוון טבאח אמרין לון שוכר הנם אנתו.
 אתון לגבי ר' דוסתאי בי רבי ינאי אמר לון ההנו
 כולה נכסין לר' יוסי בן כיפר ופטריו ואפקין מיניה.
 כד סלקון להבא אתא לגבי אבוי א"ל ליה את המי
 מה עבד לי ברך. א"ל מה עבד לך. א"ל אילו אשווי
 עמי לא הוון מפקין מינן כלום. א"ל מה עבדת כן.
 א"ל ראיתי אותן בית דין שוה ובובעיהן אמה
 וברברין מחציים ויוסי אחי כפות ורצועה עולה
 ויורדת ואמריט שמא דוסתאי אחר יש לאבא. א"ל
 תניי ה' הרא דתימר בהוא דלא יכול מיפקא טבאות.
 ברם הוא דוכל מיפקא טבאות מיפק לון מן הרא
 וישלון לדון

המביא פרק ראשון גיטין ה"ה

ג' - י' - י' - י'

עלי תמר - מסכת קידושין

דילמא. מעשה היה בני דוסתאי בני
 ינאי ור' יוסי בן כיפר שירדו לנבל לגנות חוב אחד בשכל הכנס של כסף ומסרום
 לידם: ואיהאמרת עליהון. ושוב נאמר עליהן לון הרע ואלו להולא התעות
 מרסם ולא רלו להחזיר ואמרו להם כבר זכינן כשכל חרינו: אמרין לון. בני
 אמה העיר אנתו רזים שהקבלו עליכם נטוב כלומר אחרות אם יאבדו ויאנסו

פני משה

מירכסם ולא רלו ואמרו להם שומר הנם אנתו ואין לנו מתקדין עמיט בכלים:
 אתון. כלא אל ר' דוסתאי ונתלה להחזיר ואמר להם ההט טילה. הנה כל
 המעות לפינס: נסבון. לקהויו לר' יוסי ואלא נתלה בקי: ופטריו.
 כפתוהו וסרו אוחו והטוהו והולאו ממנו נכה: כד סלקון. כשעל לנאן
 כל רבי יוסי אל רבי ינאי לקטל על רבי דוסתאי וא"ל ראה מה עשה לי
 נקי: אילה. הי משה דעמו כמו לא הי
 מולאין כלס מרדט: א"ל. ר' ינאי מפני
 מה עשית כן וא"ל ראיתי אותן ביד שיה
 כלומר כולם שרין דעתם ואין מוסה כדס
 והן בעלי אמה ומר נפש טובעיהן פי'
 ומדברין מחצין לומר קולן כסה וכסה
 ונלאה הדיבור יולא מטיטון ויוכי אפי
 כפות והלועסה להלקוחו עולה ריודת
 ואמריט שמא דוסתאי אחר יש לאבא
 שאמסור עמי להרנה ולכן נתליתו להם:
 הדא דתימר בהוא דלא יכול מיפקא
 טבאות. כלומר דוקא בשאי יכול לשמך
 נטוב כנגדס והו אונס כהאי עובדא כלא
 פטור השלס כשהחזיר אלס אם יכול לשמך
 כנגדס פושע הו אם החזיר: מרשק לון.
 מולאין מה הפלס ונתמן ליה ככה
 בשעל:

לשון

ארדא וארטא וכי
 ייתכן כי ארדא וארטא כאן
 הם חלקי שמותייהם של
 אנשים אלה, מן השרש
 הכרטי העתיק areta -
 משפט, המשמש בהרבה
 שמות פרטיים.

החיים

הן אמה וכי
 תיאור ציורי זה קשה לעמוד
 על פרטיו, אבל נראה כי
 אנשי נהרדעא אלה היו
 יהודים שהיו קרובים
 למלכות, לבשו בגדי פרטים
 והיו להם שמות פרטיים.
 תיאור הכובע מתאים למה
 שהיה נהוג באותם הימים
 שאנשים וכבדים חבשו
 כובעים גבוהים (שלא היו
 מצויים במקומות אחרים).
 ומשום לבושיהם ולשוונם
 נראו מאיימים ומזוירים
 ביותר בעיני החכמים אלה.

3

נחתין לגביה לחבריא תמן. בגיטין סוף פ"א, נחתין
 מגבי לחבריה תמן מלשון זה משמע שביאורו. הוא שהם ירדו
 לבבל לשם עסק מגבית חכמים כמ"ש בהוריות פ"ג ה"ד,
 כמו שהוא ביאור מלת חבריא בכ"מ חכמי הישיבה. וכ"ה
 משמעות המשך בגמרא, איתאמר עליהון לישנא בישא
 שאין לרחוש להן אמן שיביאו את התרומה לחכמי הישיבה
 למטרה הדרושה, הוון בעין דלא יהוון כלום, שלא רצו בכלל
 מעתה ליתן לחכמי הישיבה, ואתו בעון מפקא מינהון, והם
 השיבו, כבר זכינן בשביל החבריא חכמי הישיבה בא"י וכו'.
 והפ"מ והק"ע פירשו עפ"י הבבלי בגיטין י"ד. אמנם המעיין
 יראה שהלשון משמע כמו שכתבתי. ובבבלי היתה מסורה
 אחרת בזה כמו שכל עובדא זו היא בשינויים בבבלי. והשינוי
 היסודי, שבבבלי נאמר שעשו ר"ד ברי"י ור"י בן כיפר זה
 בדרך הזדמנות שירדו לנהרדעא, ואלו בירושלמי נאמר
 שמראש נטלו התפקיד על עצמן ונחתין מגבי לחבריא תמן,
 משמע שנחתו לגבות מגבית חכמים.

6

5

שם ספקא אשתמיט. מ"ב שכל כי ה"ג לית מי
 משום מדנר שקר מדתק ומשום שארית
 ישראל וגו' כיון דלא מומיב כהו ולא יכיל להניל
 מידס נאופן אחר אם לא יבטיחם על שקר. [א"ה]
 לעני"ד נראה משום דלשון אין יש בו שני
 משמעות א' אין היו שממכים לדבריו והשני הוה
 משמעות כמו לא ע"י ב"ק (דף ל"ג ע"א) והוה
 אחר להו נלשון אין והס סבדו כי כענייתם ע"ז.
 והוה חשב נלשון לאו:] (ירושלמי מרדכיבין)

ח'א דף יד ע"ב הן אמה כי ומדננים תחליין כי' : פיין פרש"י והוה דמוק ולונו פיוסו
 ככה דין אמה כי' מתש קלמד כהוה דלחמיון נמ"ק פנעה דבתי משה
 סוה אמה וקט אמה כי' דהייט אמה תתש כדמייחי קבל שעל אנשים והשתח נהא שכלס מדנבים
 מהניין מתש קלמד דהכובע. אמה נלאה כלינו הוה נטופו וכזה מלחמיין וק"ל :

ח'א ארדא

הערה קלט

והא דר' יובי בן כיפר לא רצה להחזיר תמיה מהא דהא
 און לך דבר שעינו נמי פ"ג והיה לר' לר' להחזיר
 בפשיעה, דאף אם יניח כהר"ף דהייב לבלב צדיק דף
 ק"ז אף כשהיה אנוס מ"מ הי"ל להחזיר אף להחזיר
 ממון, וגם פשוט שלא היו מתחייבין לבלב דהא אין
 בהפסד נזיר דהני האמון להם ה' אחי צרי יאשיהו מתחלה
 וגם עתה הא נהני כשנצלו להם ה' דוסתאי צרי ינאי ור'
 יוסי צרי כיפר, שא"כ הרי נהני כשנצלו לתקום אהר עש
 ה' אחי צרי יאשיהו ולא שייך לחייב צדקו שאין ההפסד
 נזיר, וגם כיון שהיה פ"ג הי"ל לר' בן כיפר שביקר
 שאסור להחזיר לקנות במקבל עליו אחריות, ולכן מוכרחין
 לומר שלא היה בל"ג חשב פ"ג אלא וכו' צעמא ולשון
 אומרון הרגו הורגין אלו הרגו את דוסתאי מי נתן לנאי
 אבא צרי כמותי הוה לטון נחמא ולא דוקא וקא' מוכרה
 דעלם הרגיה אף בלא לנחמא דר' ינאי אצוי הוה המור
 ציחה, אבל מאחר שבעלם לא היה חשב הרגיה אלא
 וכו' צעמא אמה שאף אם אני הייתי רוצה לכוול את
 הוסידין מהבאיתיהן הרי יאשיהו נחמא ה' ינאי אצוי כשנצלו
 אסור לו לכוול הוסידין, והעטם שהחזיר כשנצלו וכו' צעמא
 מעטם שאדעתא דהכי לא קבל עליו, ור' יובי בן כיפר שלא
 היה סבור בן אלו הוה משום דסבור דמלתא דלא שביחה
 לא שייך לומר דאדעתא דהכי לא קבל עליו ליקה מהס'
 וכו' שבו וכו' שכול לכוול לא רצה לקבל אחריות
 להפסד את עלמו אם יאנס, אף שוקשה מ"מ החזיר
 כשנצלוהו יותר ולא קנה לקבל עליו אחריות לנעך, לומר
 שיוון שלא רצו מהחלה חזרו מליהן להם לנמני שהיו
 חוששין שאל יאנס ומכוון שהיו קבלתו האחריות, כשי"כ לא
 ירצה לבלב בעצת אונס דלכן רצו שחזרו להם האוספקא
 דכספא דקרא, והוה ה' אחי צרי יאשיהו צרי דוסתאי צרי
 ינאי שכול לומר שאדעתא דהכי לא קבל עליו אף בלא שביחה
 זה, אף מרמזין במלתיה צ"ק שם משמע שהפסד שהיה
 סגנו כפשיעה לטון הרגו וזה תמוה ולי"ט.

8

א' איסקפא דכספא, מכאן הו"ל הכספ"א דכשנאייס עליו ונחמח
 ליום מחזיר הפקדון להנפקד והעני או כופר פטור השליח
 ולא הוה כמליל עלמו צמחון מצדו דהכי לא בא עליו לאונקו חלל ונחמח
 המפקיד כההיא כסא דכספא דמס' צ"ק ועיין ר"ן: ואונס ש"ך ק"י
 קכ"ה סוף סק"ד ק"ל דמוצ"ס מולק על זה אע"ג דמאייס עליו מ"מ
 חייב צאמריה עניות וכפירה. ול"ל דהוה שפיר מליל עלמו צמחון מצדו
 שהני לא כפיהו לחזור להם איסקפא דוקא אלא שיקבל עליו אחריות
 הדכך והוה לא רצה לקבל אחריות הדכך והליל עלמו צאיקסקפא
 דיד' ע"כ חייב צאונס עניות וכפירה דידהו. ול"ל עוצדא דר' אחי
 צרי יאשי' הכי הוה דרבי דוסתאי דאמר אין קיבל עליו אחריות
 עניות וכפירה דידהו, ור' דוסתאי מוסר נפשו אפי' על זה משום
 דאם יכפרו ואפי' ישלם הוא לר' אחי צרי יאשי' דמיו מ"מ הוא רוצה
 בחסן שלו דוקא והחפץ אינו יכול להחזיר ולמסקנא אינו לר' לנאסור
 כפס על זה אבל אחריות דמי שזיו חייב למוצ"ס להצנח הש"ך ול"ע :

חא"פ ס"א

בן יהודע

שם ע"ב א"ל אמאי תיענד הכי. פירש רש"י שנתרצית להחזיר
 מיד. וקשה אמאי לא פירש על מה שאמר טב רמו ליה. ונ"ל בס"ד,
 דאי משום הא הוה ליה למיר אמאי עבדת הכי לשון עבר, אך
 תיעבד משמע לשון הווה ורגיל, יען כי מוכיחו על סברתו בעיקר
 הדין, דמשמע דהוה רגיל בכל האי גוונא לפסוק הדין דרשאי
 להחזיר, ולית ליה האי הלכתא דאם בא לחזור אינו חוזר. והא דלא
 הוכיחו רבי יוסי לרבי דוסתאי אחר שפירש מהם, יש לומר דהוה
 בכעס עמו על הדבר הזה, ולא רצה לדבר עמו, עד שבאו אצל רבי
 אחאי, וקבל עליו לפניו:

9

שם אמר ליה בני אדם הללו קרובים למלכות. קשה כיון
 דאמר ליה אומרון הרגו הורגין, מה צורך לידע אם קרובין
 למלכות. ונ"ל אף על גב דאמר הכי לא הוה ניחא ליה לרב אחאי
 בחששה זו דרבי דוסתאי, דאמר לא חשידי בהכי, ואחר ששאל לו
 שאלות אלו, או אמר יפה עשית, דחששת בכך, ושפיר עבדתה:

ועוד נ"ל בס"ד, כי מה שאמר לו רב אחאי בתחלה אמאי
 תעביד הכי, ודאי אין לפרש הכונה על מה שאמר טב רמו ליה כי
 דבר זה מוכן מאיליו, דמה שאמר כן הוא מחמת יראה, ועל זה אין
 צורך לשאול, ורק הכונה הוא כמו שכתב רש"י למה נתרצית מיד
 להחזיר, והיה ראוי שתאמר להם תחלה כפי הדין איני רשאי
 להחזיר, ואם לא היו מרוצים בדבריך או יש לך להחזיר מחמת
 מרא, ולכן דדק רש"י לכתוב מיד, והוא השיב אלו הם אמה
 וכו', אומרים כפותרו כופתין וכו', פירש מחמת שהיו תקיפים
 ואלמים ואנשי מידות וגבורים בקומה, יש להם גאווה גדולה, ואם
 יאמרו לאדם לעשות כך ולא יעשה תכף הורגים אותו, וא"כ אפילו
 על דבור הראשון בלבד היו כועסין והורגין, לכך פחדתי להשיב
 להם דבר הפך רצונם, ורב אחאי אמר מן שינויים אלו שיש בהם,
 אינו מוכח שהם בעלי גאווה לכעוס על המשיב דבר הפך דבריהם
 בדבור הראשון, ורק ניכר שהם אלמים ותקיפים, אך הגד לי אם
 קרובים למלכות, ואם יש להם סוסים, וכו' ואמר ליה הן, או אמר
 לו זה סימן שהם בעלי גאווה גדולה ולכן יפה עשית שחששת אפילו
 על דבור אחד הראשון, שלא להשיב הפך דבריהם:

ודע כי מן השאלות אלו ששאלו רבי אחאי, מוכח דרב אחאי
 לא ראה אותם, ולא הפקיד הכלי אצלם הוא בעצמו, אלא יתכן
 אביו הפקידו אצלם, והוא ירש אותו מאביו. ומה שאמר שמויתן
 מובהלין, יתכן אותם השמות היו משונים באותו זמן, שלא היה
 נמצא כמותם וכדמותן אצל שאר בני אדם, ויתכן אלו היו אחים
 ושותפין, אחד שמו אדרא, ואחד ארטא, ואחד פילי, ויתכן שמת
 אלו היו של עצים חוקים וגדולים, באותו זמן:

שם הם אמה וכו', עיין מהרש"א מה שכתב הפך פירוש
 רש"י, והלשון מוכח יותר כפירוש מהרש"א, ואמאי פירש רש"י
 שהיו גבוהי קומה יותר, נ"ל כי הוא אומר שנחבלה ממראיהם,
 וקצר הקומה ביותר אין נבחרים ויראים ממנו, אלא אדרבה הוא
 יהיה ללעג וקלס, ונבזה בעיני רואיו, ולכך הוצרך רש"י לפרש
 שהיו גבוהי הקומה ביותר: